

Kako urediti jaslički prostor?

Temeljno razumijevanje posebnih potreba dojenčadi i male djece može pomoći odgajateljima da osiguraju fizički siguran prostor koji pomaže maloj djeci da se opuste i uspješno provedu cijeli dan u grupi.

Posjeti jaslicama posljednjih nekoliko godina dokazali su da odgajatelji tretiraju "jasličare" (djecu od 1 do 3) kao male predškolce. Puzaći i gegavci stoga su često žrtve prostora u kojem stalno padaju, guraju se i nisu sigurni pa im se ne razvija samopouzdanje. Takav prostor, čijem je uređenju primjer prostor za djecu od 3 do 6 godina, zapravo ponižava jasličare. Većina programa predviđa okruženje, opremu i aktivnosti koje su primjerenije starijoj djeci. Greenman je zabilježio: "Puzaći, gegavci i mala djeca su ekvivalent srednjoškolicima prvog razreda. Oni se često pretvaraju da su mnogo zreliji nego što jesu, i često je rezultat toga u jasličkim programima da se djeca tretiraju kao prototip predškolicima - manjima i manje kompetentnima." (1988).

Sue Bredekamp u knjizi *Kako djecu odgajati*, razvojno-primjereni praksa u odgoju djece od rođenja do osme godine iznosi jasne stavove: "Dobri programi za djecu od rođenja do 3 godine su očito različiti od svih drugih tipova programa - to nisu "pojednostavljene" verzije programa za predškolsku djecu." (hrvatsko izdanje, Educa, 1997). Područje u kojemu se često pojavljuje krivi pristup je fizičko uređenje prostora. Mnoge sobe dnevnog boravka u jaslicama su jednostavnije verzije predškolskih grupa sa sedam do osam uobičajenih centara aktivnosti i istim igračkama i materijalima. Takvo fizičko okruženje priziva frustracije i djeci i odraslima jer ne ispunjava uobičajene dobne razvojne potrebe male djece.

Između prve i treće godine djeca napreduju iz svijeta beba u svijet ranog djetinjstva. Tijekom te dvije godine stvara se način razvoja koji će utjecati na kasniji razvoj i način učenja. "Jasličari" su u drukčijem stadiju socijalnog razvoja nego predškolci. Mnogi su još u fazi koju Piaget naziva senzomotoričkom, gdje još izgrađuju stil učenja stvarajući primarne informacije kroz senzorne i motoričke poticaje. Zato "jasličari" moraju boraviti u okruženju koje im dopušta da se kreću i istražuju sve što ih zanima bez bojazni od ozljeda ili drugih opasnosti. "Jasličari" tako razvijaju i dvije važne psihosocijalne vještine, svladavanje ključnih pojmova, što je važno ako želimo da bez poteškoća prijedju u predškolsku dob: razvoj povjerenja i razvoj samostalnosti (Erikson, 1956).

Zbog toga jedno- ili dvogodišnjaci trebaju fizičko okruženje koje razvija osjećaj sigurnosti (izgradnja povjerenja) i dopušta mogućnosti za stvaranje izbora i iskustava u vještinama (poticanje samostalnosti).

U stvaranju dobrog okruženja treba krenuti od fizičkih potreba "jasličara". "Jasličari" trebaju, u pravilu, mjesta na kojima mogu jesti i spavati kad im to njihov tjelesni ritam naređuje. Oni počinju razvijati samostalnost, i zato okruženje treba biti uređeno tako da ohrabruje pravilne izbore i mogućnosti za svladavanje vještina samopomoći. Niske police s oznakama o onome što se na njima nalazi, stepenice ispod umivaonika, prozora i više opreme pomažu pri izgradnji neovisnosti. U pravilu bi većina dana u jaslicama morala proći u slobodnom izboru aktivnosti i u grupi i vani, a ne u djetetovom radu prema diktatu odgajatelja.

DV NJIVICE, Krk

Na temelju djetetovih razvojnih potreba, stvorena je specijalna oprema predviđena za jaslice. Na engleskom govornom području ona se naziva "multi-s pristup". Taj simbolizira riječi - simplicity, seclusion, softness, senses, stimulation, stability, safety and sanitation; dakle:

jednostavnost,
odvajanje,
mekoća,
osjetljivost,
poticajnost,
stabilnost,
sigurnost i
higijena.

DV NJIVICE, Kik

Ti pojmovi najbliže opisuju kako treba razvijati fizičko okruženje u jaslicama koje podupire njihovo odrastanje i pomaže svladavanje prelaza iz svijeta malih beba u svijet predškolača.

Jednostavnost

Jednostavno uređena soba omogućuje "jasličarima" različitost primjerenih iskustava i oni se u takvim prostorima osjećaju ugodno. Otkrili smo da 4 osnovna centra aktivnosti u jasličkoj sobi omogućuju jednostavno kretanje kroz sobu i pružaju djeci materijale koje djeca vole dijeliti.

Četiri centra aktivnosti su centar za razvoj grube motorike, centar za dramske igre, centar za igru s "prljavim" materijalima, centar za tihe aktivnosti. Oni su smješteni u prostorijama gdje borave djeca i odvojeni su niskim, čvrstim policama. Takvo jednostavno uređeno okruženje dobro je i za mješovite grupe koje se često sastoje i od starijih "jasličara".

1. Centar aktivnosti za razvoj grube motorike u jaslicama je ključan.

Velik prostor omogućuje djeci da razvijaju sve grubo-motoričke vještine. Djeca ove dobi trebaju mnogo mogućnosti za izazivanje rasta i razvoja svoga tijela. Ako se djeci ne osigura dovoljno materijala za razvoj grube motorike, ona će se penjati po policama i stolovima i gurati stolce po cijeloj sobi. Centar aktivnosti za razvoj grube motorike može uključiti različite materijale i opremu - penjalice, tobogane, tunele, velike kocke od laganih materijala, igračke za guranje i povlačenje, njihalice CD-

player i kasetofon s prigodnom glazbom potiče djecu na ritmičan ples i pokret.

Ovaj centar se razlikuje od centara aktivnosti u vrtičkim grupama, jer su tamo podijeljena područja za igru s kockama, za slušanje glazbe ili za razvoj grube motorike.

2. Centar aktivnosti za dramske igre

Znak da djetetova spoznajna sposobnost napreduje je pojava oponašanja (Piaget, 1962.). U ovoj dobi djeca su stalno zaokupljena imitiranjem bliskih ljudi u bliskim situacijama, zato im je potrebno mjesto s mnogo poznatih i bliskih materijala, predmeta od kuće, lutaka i svega s čim se osjećaju ugodno.

Oprema u centru za dramske igre - štednjaci, sudoperi, hladnjaci ... - mora biti otvorena jer tako potiče djecu da istražuju prstima svijet oko sebe. Ormari s odjećom za presvlačenje moraju biti jednostavni i sigurni da se djeca mogu njima služiti bez pomoći odraslih osoba. Šeširi, haljine, veste, cipele i druga odjeća i obuća starije djece i odraslih "jasličarima" su jako zanimljivi i dragi predmeti. Pomični predmeti: kolica, stare ulaznice, iskorištene kutije, također se mogu dobro iskoristiti u ovom prostoru, kao i čvrsti kreveti za lutke na kojima se mogu odmoriti i djeca.

Centar za dramske igre treba smjestiti blizu centra za razvoj grube motorike da se predmeti iz oba centra mogu premješati.

Starija djeca vole stalno mijenjati sadržaj centara za dramske igre, ali "jasličari" vole stabilnost i sigurnost poznatih predmeta.

3. Centar za igru s "prljavim" materijalima - pijesak, voda, boja, tijesto dopušta djeci da naprave nered od oko sebe. Ona pomoću ovakvih "prljavih" materijala istražuju prirodne i fizičke pojave. Ovaj centar mora biti smješten blizu dovoda vode i imati podne prostirke koje su lako perive. On mora sadržavati slikarske stalke, stolove, police za istraživačke radove, pribor za likovne radove i, po mogućnosti, jednu životinjicu. Stolci moraju biti pomični, jer mala djeca više vole stajati dok nešto slikaju ili se bave nekim pokusom. U starijim vrtičkim grupama ovaj centar je najčešće razdijeljen u tri složenija, a to su centar za istraživanje, za prirodu i za likovne aktivnosti.

4. Jaslice trebaju mjesto gdje se djeca mogu opustiti, baciti na strunjače, razvedriti se, utonuti u mekane jastuke ... Takvo mjesto je centar za tihe aktivnosti. Ovdje "jasličari" uživaju mještici se s odraslima, prelistavajući knjige, igrajući se s manipulativnim materijalima ili se samo opuštajući. Ovo je najnježniji i najposjećeniji prostor u jaslicama i sadržava knjige na niskim policama, plišane i mekane igračke, manipulativne (s kojima se djeca ove dobi igraju na podu) i različite predmete koji potiču istraživanje. Dobro je dodati terarije ili akvarije. Ovdje trebaju biti niske dječje fotelje u kojima se mogu opustiti i djeca i odrasli.

I starija vrtička djeca trebaju mirni kutić, a to je najčešće centar za početno čitanje i pisanje i centar za stolne igre. Ona vole sjediti za stolom dok nešto rade, i zato u njihovim grupama postoje odvojeni stolovi za različite igre.

Odvajanje

Budući da "jasličari" više vole samotne igre jer se u grupnim igrama često osjećaju nadmašeni od drugih, u njihovom okruženju nužan je prostor koji potiče na odvajanje (Cetaldo, 1983, Greenman, 1988, Dodge, 1992). Poticajno mjesto za

osamu mora biti dio svakog centra aktivnosti. Visoke čvrste police ili paravani mogu poslužiti ovoj svrsi.

Mekoća

Mnogi "jasličari" provedu velik dio dana u jaslicama odvojeni od svojih obitelji. Za takvu djecu je od ključne važnosti da prostor u kojem borave bude što sličniji njihovom domu. Mekoća u okruženju pomaže prostoru da nalikuje domu. Mekani predmeti, tepisi, maštovite tapete na zidovima, tapetirano pokućstvo, plišane igračke, smanjuju buku u ovom prostoru. "Jasličari" se ovdje osjećaju ugodno, no ne zaboravite da je najbolji način da udovoljite djetetovoj potrebi za nježnošću zagrljaj i riječ utjehe. Učestali dodiri pomažu djeci pri navikavanju i stvaranju povjerenja. Vrlo je važno da se svako pojedino dijete tijekom dana pomazi s odgajateljicom i to onda kad ONO to zatraži. Neki odgajatelji maze samo djecu koja su im posebno draga, ali značajka dobrog odgajatelja je da uvijek ima vremena za nježnost sa svakim djetetom posebno.

Osjetilnost

Jasličari su senzo-motorički učenici pa je okruženje koje potiče osjetilnost vrlo važno za njihov razvoj. Okruženje mora biti poticajno za razvoj svih osjetilva. U prostoru mora biti velik broj različitih predmeta koji potiču želju za istraživanjem, uključujući i dječje crteže, fotografije i druge predmete na zidovima u razini dječjih očiju te ogledala iza kojih se, po mogućnosti, djeca mogu zavući i vidjeti što se nalazi otraga. Lusteri svijetlih boja i trake po zidovima također su vizualno jako zanimljivi. Mala djeca vole slušati zvukove vjetrova, glazbene kutije, radioglasbu ili glazbu s kasete, zvukove zvučnih igračaka i snimke njihovih glasova ili glasova dragih odraslih osoba. Predvidite i ugodne mirise, npr. bočice s mirisima, plastelin, svježe cvijeće, sobno bilje ... Različite strukture predmeta također treba uključiti. Djeca vole opipavati stvari i učiti tako o njihovim različitostima na dodir. Neravna površina na podu ili ljepljivi papir na zidu razveseljavaju djecu dok ih opipavaju prstima ili stopalima.

Poticajnost

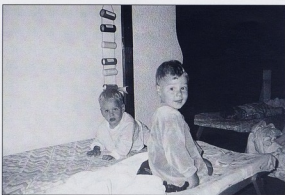
Okruženje za "jasličare" mora biti poticajno, a takvo će biti ako bude sadržavalo mnoštvo prikladnih izazovnih materijala za razvoj svih vještina. Pedagoški stručnjaci, roditelji i odgajatelji moraju promatrati svako pojedino dijete jer će jednako tako znati što je za njega poticajno i izazovno (Berk i Winsler, 1995). Gonzales-Mena i Eyer (1997) definirali su važnost odgajateljeve upućenosti u razinu razvoja svakog pojedinog djeteta u grupi. Oni smatraju da otvoreni materijali, koje koriste djeca različitih dobi, potiču realne izbore za malu djecu. Primjerene novosti i složenosti različitih materijala za igru unapređuju zanimanje "jasličara". Primjerci takvih zanimljivih, otvorenih materijala uključuju različite kućne predmete: plastične posude od maslaca, lonce i posudice od šminke, tacne koje djeca mogu nositi, različite veličine i vrste mekih kocaka. Kad se djeca približe trećoj godini, treba im dati i drvene kocke. Poticajni umjetnički materijal uključuje velike krede i pastele, papir u rolama, tijesto od brašna i vode i boje (vodene boje i ostale neotrovne boje za stariju djecu).

Količina materijala treba biti pažljivo utvrđena. Prevelik izbor materijala preplavljuje djecu i ona ne znaju što prije upotrijebiti. Ona trebaju igru u kojoj će se usredotočiti na predmet. Svi znamo da mnoge lijepe i zanimljive manje igračke vode k socijalnim problemima u jaslicama (problemi pripadanja), zato je

bolje imati velike predmete koji potiču grubu motoriku (velike višeprijemljive penjalice) i vode ka primjerenijoj socijalnoj interakciji jer dopuštaju djeci da se zajedno igraju istim stvarima a da pritom ne smetaju jedna drugima.

Stabilnost

Okruženje u jaslicama mora biti stabilno. Svijet se jednogodišnjacima i dvogodišnjacima čini jako kaotičnim i zbunjivim, zato je bolje da oni znaju što ih određeno dana očekuje i da im se ne stvaraju situacije u kojima se ne znaju snaći. Rasporedi i uređenje sobe ne smiju se mijenjati. "Jasličari" imaju jaku potrebu za ponavljanjem i rutinama te potpunom svladavanju vještina prije nego upoznaju neke nove. Oni moraju znati da se njihove omiljene knjige, lutke, igračke i osobni specijalni "mezimci" (pokrivači, jastučići, dude) ostati u sobi sve dok se oni zanimaju za njih. Materijali u jaslicama se trebaju mijenjati sporo i s posebnom pažnjom prema potrebama i

DV NJIVICE, Rrk

željama svakog pojedinog djeteta. Nemojte mijenjati sve materijale odjednom, činite to onda kad djeca potpuno izgube zanimanje za pojedine predmete. Kad djeca postanu zrelija, okruženje se treba preurediti i učiniti složenijim, ali još uvijek mora biti stabilno da ispuni sve njihove sigurnosne potrebe.

Sigurnost

Jasličari su istraživači s malo osjećaja za opasnost i malo impulzivnih pokreta, zato sigurnost mora biti prvenstvena postavka pri uređenju okruženja za njih. Dobra preglednost je ključna.

Namještaj i oprema za vanjske prostore moraju biti čvrsti toliko da se djeca po njima mogu penjati bez opasnosti od pada. Svi predmeti moraju biti dovoljno veliki da ih "jasličari" ne mogu progutati, budući da oni sve stvari najprije guraju u usta. Sobu treba pregledavati svakodnevno, u potrazi za mogućim opasnostima.

Higijena

Posljednje ali ne manje važno, jer, u pravilu, mora biti osnovna briga u jaslicama, je kvalitetna higijena. Za stalne i osnovne rutine dojenčadi i male djece potrebna su mjesta za premoćavanje, hranjenje i usplavlivanje koje moraju biti visokohigijenski sigurna. Budući da se "jasličari" najviše vole igrati na podu, pod mora biti stalno čist. A budući da stalno guraju predmete u usta, svi se moraju svakodnevno prati.

preuzeto iz *Young Children*, svibanj 1998